

הלכות קריאת שמע מביסג רכא

ב יוכל לקרותה בכל לשון שנאמר¹ שמע בכל לשון שאתה שומע² ויזהר מדברי שיבוש שבאותו לשון וידקדק באותיותיו כמו בלשון הקודש³ והוא שמכין הלשון⁴ והוא הדין תחלה⁵ וברכת המזון⁶ אבל קדוש⁷ וברכות המצות⁸ והלל⁹ יוצא אפילו אינו מדין הלשון:

ג צריך להשמיע לאזני מה שמוציא מפיו שנאמר שמע השמע לאוניך¹⁰ ואם לא השמיע לאזני יצא¹¹ ובלבד שיוציא בשפתיו אבל אם קראה בלבו לא יצא שהרהור אינו כדבור¹².

ומכל מקום אם הוא אנוס שאינו יכול להוציא בשפתיו כגון שאין המקום נקי בענין שאינו יכול להוציא בשפתיו הדיינו שאין המקום מטונף לגמרי¹³ יש לו להרהר ואף על פי שאינו יוצא ידי חובה אלא במזמרה יש לו להרהר בלבו¹⁴ וה' יראה לבנו ויתן לו שכר המחשבה דאמרין הכי בדרש"י אמרי האוינה ה' י' אמר דוד רבונו של עולם בשעה שאני יכול לדבר אמרי האוינה יכול לדבר בינה הגיגי והגיגי רצה לומר המחשבה שאם היה רוצה לומר דיבור אפילו לבשר ודם אין לומר בינה בדבר ששומע אלא מתוך שאינו אלא במחשבה אמר לשון בינה וכן נראה מהפסוק שאומר¹⁵ בהגיגי חבער אש דברתי בלשוני דמשמע שהריבור דבר אחד והמחשבה דבר אחר:

סג לישב בשעת קריאת שמע ושלא יישן וכו' י' עיפיים:

א כל אדם קורא קריאת שמע כדרכו¹⁶ בין עומד¹⁷ בין יושב¹⁸ בין שוכב¹⁹ בין מהלכ²⁰ בין רוכב²¹ על גבי בהמה²² שנאמר²³ ובלכתך בדרך א"כ למה נאמר בשכבך ובקומך בזמן

הערות וצינונים שם ע' 511 וא"ל. ולענין הרהור בתורה כידים מטונפות ראה לעיל סי' א' מהר"ם סי' תש"ג ולענין הרהור במקום עירה על לקמן סי' עה סי' תש"ג. ולענין הרהור במקומות המטונפים על לקמן סי' פה תש"ג. ולענין אם חשיב הפסק בתפלה ראה לקמן סי' סח ס"א. וראה גם תניא פ"ז (זו, א) ורפ"ח (במט, ב).

טו ראה גם לקמן סי' קפה סי"ג ועי' לקמן סי' עג ס"א ובסי' עה סי' יבסי' פד ס"א שבמקום עירה אמור לדבר ד"ת ומותר להרהר. וראה גם לעיל סי' א' מהר"ם סי' שכ"ה גם כידים מטונפות.

טז הרב רבינו יונה ברכות ז' ב ד"ה לא יבדק (לקמן) תפלה וברכות. ובמשנה ברכות כ' ב לענין בעלי קרי ב"ש כשהצבור עוסקים בו. רמ"א ע"פ ד' וראה פ"ח ס"ד. א"ה רבה ס"ק ב' וס"ק ד' וראה גם לקמן סי' צד סי' י' לענין תפלה. סי' קפה ס"ג לענין בהמ"ז ושאר ברכות. ועי' תהליך. בהל"ש סמ"ד סק"ה קובץ כינוס תורה י"ז, קד.

יז מדרש תהלים מנצור ה'. תובא ברבינו יונה שם. ועי' לקמן סי' צד סי' וסי' קפה ס"ג ששלדון כן מהפסוק אמרו בלבבכם ג'.

יח תהלים ה', ב.

יט תהלים ל"ג, ד.

סימן סג

א וטושה ברכות י', ב.
ב ברייתא שם י"א, א. רש"י במשנה שם ד"ה מרכיב. רמב"ם הלכות ק"ש פ"ב הל"ב. מנור שש"ע ס"א.
ג דברים ג', ז.

ג דברים ג', ד.
ד ברייתא שם י"ג, א. מור וש"ע ולבוש ס"ב.
ה רמב"ם פ"ב מהל' ק"ש ה"י. מור וש"ע שם.
ו תוס' מנור לב, א ד"ה קרות. ת"א סק"א. וראה לקמן סי' קפה ס"ב הדינו אף בלה"ק, ושוא רק כפסוק ראשון שעד כאן מצות כוונה (עני' לעיל סי' ס ה"ה). ועי' שם לענין ברכות ק"ש. וראה הע"ג ח"מ ע' 62.
ז ראה לקמן סי' קא ס"ה. סי' קכד ס"ב. סי' קפה ס"ב הדינו אף בלה"ק.
ח ע' תוספות שם. וראה לקמן סי' קפה ס"א ד"א הדינו אף בלה"ק.
ט וי"ה לקמן סי' קפה ס"ב. ועי' לקמן סי' קעא ס"ג, שאם אינו מוכיח האמר בענינה ולא תצא ממקלה.
י לקמן סי' קפה ס"ב נזכר בה"ז וברכת המצוה, ומביא ב' דעות אם הינם כהמ"ז. וראה גם סי' רו ס"ד (לענין בה"ז). סי' תפג ס"י (ספירת העומר).
יא וי"ה לקמן סי' קפה ס"ב לדברי הכל.
יב ברייתא טו, א. וזכר אעמוד בן ענני. מור וש"ע ולבוש ס"ג. וראה גם לקמן סי' קפה ס"ג. ושם: שנאמר בה דברת עם ויהדורו אינו כדבור.
יג וטושה שם. ונ"ב שם פ"ג, ב. מור וש"ע שם.
יד רב חזקוני שם, ב, ב. תוס' שם ר"ה ר"ב חסדא בשם ר"ה. ר"ה ר"ה ברכות ס"ד. מור וש"ע שם.
טפה ראה לקמן סי' קא ס"ה. ולענין בהמ"ז ושאר ברכות ראה לקמן סי' קפה ס"ג תש"ג. ולענין ברכה על תלמוד תורה בהרהור ראה לעיל סי' מז ס"ב תש"ג. ולענין אם יוצא בהרהור מצות תלמוד תורה ראה הל' ת"ת פ"ב הל"ב (ראה

הלכות קריאת שמע סג

שבני ארם שויכבן ובזמן שבני ארם עומדין וי"מ פרקין¹ היינו שהוא מומל ופניו מוחות בקרקע או מושלך על גביו ופניו למעלה אפילו אם הוא בענין שאין איסור בשכיבה זו משום חשש שמא יבא לרדי קישוי כגון שמוטה על צדו מעט אסור לקרות קריאת שמע עד שתהפך על צדו לגמרי² מפני שמקבל מלכות שמים דרך שררה ונאוה³ אלא א"כ היה בעל בשר הרבה ואינו יכול להתהפך על צדו או שהוא הולך⁴ ויש אומרים⁵ שאפילו לשובב על צדו לא התירו לקרות כך אלא כששובב ערום תחת סדינו שלא הטריחו עליו לעמוד וללבוש בגדיו⁶ והעיקר כסברא הראשונה⁷:

ב מי שרוצה להחמיר לעמוד כשהוא יושב ולקרותה מעומד נקרא עברין שעובר על דברי חכמים⁸ ואף שהחכמים התירו גם מעומד מ"מ כיון שלפי דבריהם אין מעלה כלל במעומד מבושש⁹ שזה שנאמר ובקומך אין הכתוב מדבר כלל בעמידה אלא בזמן קומה¹⁰ והוא מחמיר לעמוד הרי נראה שאינו חושש לדבריהם ולפירושם בכתוב וחייב מיתה¹¹ ואין דומה כלל לשאר חומרות שאנו מחמירין מאיזה טעם במה שהקילו חכמים שאף חכמים היו מורים שיש מעלה בחומרא מאותו טעם אלא שלא רצו להחמיר¹²:

ג כמה דברים אמורים ביושב שעומד אבל אם היה מהלך ורוצה לעמוד ולקרות כל הג' פרשיות של קריאת שמע כדי שיוכל לבוין היטב רשאי וחבא עליו ברכה כיון שאינו מתכוין בעמידה אלא כשביל הכוונה משא"כ ביושב שיוכל לבוין כמו מעומד¹³ לכן מה שנוהגין לומר ביום הכפורים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מעומד¹⁴ מותר לעמוד כשמגיע לקריאת שמע אע"פ שהיה יושב ויכול לבוין מ"מ אינו עושה משום חובת קריאת שמע אלא משום חובת היום:

ד ואם רצה לקרות כל הג' פרשיות כשהוא מהלך הרשות בידו מלבד פסוק ראשון¹⁵ שצריך לעמוד מהילוכו¹⁶ (או לישוב¹⁷) ולקרותו כדי לבוין היטב והוא הדין אם היה רוכב על גבי בהמה צריך להעמידה שאינו יכול לבוין כל כך שהוא מטרוד בהליכתה אבל אם יושב בעגלה א"צ להעמידה¹⁸:

לעיל סי' לב ס"ח.
כ ט"ז ס"ק ב. וכן משמע מלשון סוד ושוריו.
כא עטרת זקנים אות ב בשם רש"ל בהגהת לפור. ואין מנהג חב"ד כן. רק בקול רם, כולקמן סי' תרע"ט ס"ז.
כב ראה לעיל סי' ס ס"ח וש"ס.
כג ד"ף ברכות י"ג. ב. רמב"ם שם הל"ג. תוס' ברכות שם ד"ה על לבקך בעמידה. רא"ש ברכות פ"ב סי' ג. מור וש"ע שם סעיף ג.
כד דברי המדות פ"ב ברכות אות יא. פרישה ס"ק ג. אילה רבא שם ס"ק ה.
כה ט"ז ס"ק ב (עו' מ"א סי' צד ס"ק יד [אנציל ס"ק], שכתבהנה עומדת מותר ברכוב) והוא הדין לעגלה אפ"י מהלכת. עו' ב"י שם ד"ה ומשמע וכ"מ בשורע שם ס"ה דהרי לא החמיר [בס"ד שם] אלא ברכוב [שצריך לעמוד, הדינו להעמיד בהמה] ולא בנעלה [שלא הצריך כמ"ה אלא לעמוד בתוך העגלה, אף שהיא מהלכת]. וז"ל לקמן סי' צד ס"ה (שרכוב צריך לעקב בהמה בברכת אבות) וכו' (שסני בעומד בעגלה דמהלכת). וראה לקמן סי' ק' ס"ד. סי' קס"ט.
ז משנה שם. ודלעיל סי' נח ס"ב.
ח רב יוסף שם י"ג. ב.
ז רמב"ם שם.
י גמרא שם.
ח רמב"ם שם. הרב רבינו יונה ברכות כד, א ד"ה שנים כשם אבא ראמי. שיע"ש שם.
ט רש"י שם ד"ה כי מצלי.
י גמרא שם.
יא רנמב"ם שם.
יב הרב רבינו יונה שם. ת"א סעיף א.
יג לחם חמודות פ"ב ברכות אות מו. ת"א ס"קא. וע"ל לקמן סי' ע"א.
יד מ"א שם מחשמות הגמרא. וכן משמע בס"ז ס"קא.
טו סדר רב עומד נאמן. סוד ושורע סעיף ב.
טז תוספות יום טוב שבת פ"א מ"ט. ת"א ס"ק ג.
יז דלעיל מ"א וכו' נח ס"ב.
יח משנה ברכות י"ג. ב.
יט הרב רבינו יונה ברכות נ"ג. ב ד"ה חר עבר. רא"ש ברכות פ"ח סי' ה. תוספות י"ג ונ"א שם. וראה גם

הלכות קריאת שמע סג רבג

ה' אע"פ שלכתחלה צריך לכוין בכל הג' פרשיות¹² עיקר¹³ הכוונה היא בפסוק¹⁴ ראשון שהוא קבלת מלכות שמים¹⁵ והוא הדין לברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שהוא ג"כ קבלת מלכות שמים¹⁶ אבל מואהבת ואילך הוא לשון צוואה¹⁷ לפיכך אם קרא קריאת שמע ולא כיון לבו בפסוק ראשון או בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד צריך לחזור ולקרוא¹⁸ ואפילו האמורים שמצות א"צ כוונה מודים בזה שאם לא כיון לבו לא יצא ידי חובתו מן התורה¹⁹ כמו שנתבאר בס"י ס'²⁰.

ובשקרא פסוק שמע ישראל פעם שנית יקרא בלחש אם הוא בצבור שלא יהיה נראה כמקבל ב' רשויות²¹ ואם לא נזכר שלא כיון לבו עד לאחר שסיים כל הפרשה צריך לחזור לראש²² שאי אפשר לקרותו במקום שנוכח משום שנמצא קוראה למפרע ולא יצא כמו שיתבאר בסמ"ח ס"ד²³:

ז אם היה ישן מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון והוא ער ממש שיוכל לכוין מכאן ואילך אין מצערים אותו כדי שיקרא והוא ער ממש²⁴ שאע"פ שהוא קורא מתנמנם יצא²⁵ ואע"פ שלכתחלה צריך לכוין בכולה אין מטריחין ומצערים אותו בשביל כך כיון שהוא אנוס בשניה אבל עכ"פ מצערים אותו עד שיקרא כולו בפיו²⁶ ולא אנוס שניה בלבד אלא הוא הדין אם אנוס אחר שלא יוכל לכוין מואהבת ואילך אין מטריחין עליו לכוין כיון שהוא אנוס²⁷:

ז הקורא קריאת שמע לא ירמוז להבירו בעניו ולא יקרוין בשפתיו ולא יראה באצבעותיו²⁸ ואפילו לצורך מצוה²⁹ ואם עשה כן עליו הכתוב נאמר³⁰ ולא אותי קראה יעקב כו' מפני שנראה כקורא דרך עראי³¹ והתורה אמרה³² ודברת כם ודרשו חכמים³³ עשה אותם קבע.

במה דברים אמורים כפרשה ראשונה³⁴ מפני שיש בתחלתה קבלת מלכות שמים³⁵ הצריכו לעשותה קבע אבל מכאן ואילך מותר (א) לצורך מצוה קצת כעין מעשה שהיה

קונטרס אחרון

(א) לצורך מצוה קצת כעין מעשה כו'. ע"י סעיף ז' וצ"ע ע"י ב"י דדמין להרדי ואפשר דמלאכה דומה למצוה כמו שנתבאר בסמ"ח ש"י[ד]³⁶ וש"א סעיף ג' ותרי"ג סעיף א' ו'.

<p>מ תלמודי רבינו יונה ברכות שם ד"ה אמר שמע. רא"ש ברכות פ"ב סי' ג. מא רבינו מנחם הל' ק"ש פ"ב ה"ג הבא בכסף משנה שם. מ"א ס"ק ה. ולענין שתי ושיכור ע"י לקמן סי' צג ס"א. ס"י קפה ס"ה. מב ברייתא יומא י"ט. ב. מור וש"ע ס"ו. מג מ"א ס"ק מ. וע"י הע"ב (יח"ל) ח' ע"ד. מד ישעי' מג. כב. וראה לעיל סי' נ' ס"ו. לקמן סי' קבה ס"ב.</p>	<p>כו כרמליל רס"ו סא וש"נ. כז סוד. ש"ע סעיף ד'. כח ברייתא ברכות י"ג. ב. כט לבוש מפה ד'. וראה לעיל סי' ס סעיף ה' וש"נ. ל לבוש סעיף ה'. מ"א ס"ק ה'. לא ע"י ס' סא ס"ד. לעיל שם ס"ה וש"נ. לב ש"ע וזבוח שם. וראה לקמן סי' קא ס"א. ברה"ש ס"ח סק"ח. לג רשב"א ברכות י"ג. ב. ש"ע שם. לד סעיף ה'. לה ספר הסדקים סוף סי' יח. ב"ח סי' סא. מ"ז ס"ק ג ובס"י. מא ס"ק ג. מ"א ס"ק ו'. וראה לעיל סי' סא ס"ח. מו מ"א שם. מז סעיף א. מח ר"ב נחמן ברכות שם. רש"י שם ד"ה בפסקא. רמב"ם הל' ק"ש פ"ב הל' ה"ג. ש"ע סעיף ה'. לט רמב"ם הל' ק"ש פ"ב הל' ח"ב. מור וש"ע שם.</p>
---	---

הלכות קריאת שמע מג'סד

ששנה תלמיד בפני רבו במשנה זכרה בן קפוטל ורבו קרא פרשה שנייה של קריאת שמע והורה לו בידו לקרות קפוטל¹:

ה היה עוסק במלאכה ורצה לקרות קריאת שמע יתבטל ממלאכתו עד שיקרא קריאת שמע פרשה ראשונה² כדי שלא יהיה בקורא דרך עראי ואפילו יכול לבוין³:

מ האומנין וכן בעה"ב שהיו עושין מלאכה בראש האילן או בראש שורות הבנין קורין קריאת שמע במקומן וא"צ לירד⁴ אבל מ"מ צריכים להתבטל ממלאכתם בפרשה ראשונה⁵ כמו שנתבאר:

י הכתף אף על פי שמשאו על כתיפו קורא קריאת שמע מפני שיוכל לבוין אבל לא יתחיל בשעה שמועין ולא בשעה שפוק מפני שאין לבו מיושב⁶:

סד דין המועה בקריאת שמע וכו' ד' סעיפים:

א קראה למפרע לא יצא⁷ שנאמר⁸ והיו בהווייתן יהוי במה דברים אמורים בסדר הפסוקים אבל אם הקדים פרשה לחברתה אע"פ שאינו רשאי יצא לפי שאינה סמוכה לה בתורה⁹:

ב קרא פרשה ומעה בה אם יודע היכן מעה כגון שקרא כל הפרשה ודלג פסוק אחד באמצע חוזר לראש אותו הפסוק¹⁰ וגומר הפרשה שאם יקרא הפסוק במקום שגזכר נמצא קוראה למפרע¹¹ (ואפילו דילג תיבה אחת¹² או אות אחת¹³ או ששינה נקודה אחת על דרך שיתבאר בסיומן קמ"ב¹⁴ צריך לחזור לראש הפסוק שמעה בו¹⁵) ואם אינו יודע היכן מעה צריך לחזור לראש הפסוק¹⁶ ממקום שמתפק בו כמעט¹⁷ כגון אם ידוע לו שאמר פסוק שמע ככוונה חוזר לואהבת ואם אינו יודע שאמר שמע ככוונה חוזר לשמע¹⁸:

ג מעה בין פרשה לפרשה שהוא יודע שסיים פרשה ואינו יודע אם ראשונה ואם שניה חוזר לסיום פרשה ראשונה ויתחיל והיה אם שמוע¹⁹:

ד היה עומד בוכתבתם ואינו יודע אם בוכתבתם שבפרשה ראשונה אם בוכתבתם שבפרשה שניה חוזר לוכתבתם שבפרשה ראשונה²⁰ במה דברים אמורים כשלא התחיל למען ירבו ימויכם אבל אם התחיל למען ירבו ימויכם אין לו לחוש שבא התחיל

ה משנה שם טו, א. תוספתא שם פ"ב ה"ד. תוס' ברכות ברכות טו, א ד"ה הקורא. רא"ש פ"ב ברכות סוף סי' יב. מור וש"ע סעף ב.
ו אליה רבה שם ס"ק ב. וראה רבינו מנחם הל' ק"ש פ"ב ה"ג הדא במקף משנה שם.
ז תוס' ורא"ש שם.
ח ראה רבינו מנחם שם.
ט סי' זה בשע"ר לא הניע לדינו, וראה מ"א ס"ק א דהיינו כשמשנתנה כמה הענין.
י עמ"א סי' טו סק"ג (ראה דברי המורה ברכות פ"ב את ג שש"ל מתוס' ורא"ש. אליה רבה מק"ג). ועי' תהל"ד.
יא ברייתא טו, א.
יב תלמוד רבינו יונה שם.
יג בי"ח. מ"א ס"ק א. ועי' בריה"ש ס"כ סק"ח.
יד ברייתא שם. מור וש"ע סעף ג.
טו ברייתא שם. מור וש"ע סעף ד.

נג יומא שם.
נד ברכות טו, א. מור וש"ע ס"ג. וראה גם לקמן סי' קנפ ס"ח.
נה ר"ף ורא"ש ברכות פ"ב סי' ג. מור וש"ע שם. וכן הוא בברכת המזון, כדלקמן סי' קנפ ס"ח וש"ג.
נו משנה ברכות שם. תלמוד רבינו יונה ברכות שם ד"ה תנו ובני האומנין. מור וש"ע ס"ח.
נז גמרא ומו"ש שם. לבוש ס"ח.
נח תוספתא ברכות פ"ב ה"ז. ירושלמי פ"ב ברכות ה"ה. מור וש"ע סעף מ. וראה לקמן סי' צו ס"ה.
סיומן סד
א משנה ברכות טו, א. מור וש"ע ס"א. וראה לקמן סי' קנפ ס"א והפרש בהו בין ק"ש למהמ"א.
ב דברים ג, ו.
ג גמרא שם יג, א.
ד דמיוס פ"ב מהל' ק"ש ה"א. מור וש"ע שם.